

СТАНОВИЩЕ

Изготвено от проф. д-р Станислава Йорданова Стоянова, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Катедра Психология

за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология

докторант: Владимир Владимиров Маринов

тема на дисертационния труд „Роля на ранните маладаптивни схеми и стиловете на привързаност за разрешаване на конфликти в интимните отношения“

научен ръководител: проф. д.н. Ирина Зиновиева

Дисертацията е подготвена на английски език. Представени са автореферат на английски език и автореферат на български език.

Въведението на дисертационния труд се отнася до значимостта на интимните отношения за качеството на човешкия живот. Съответно наличието на конфликти в интимните отношения се отразява на удовлетвореността от интимните и романтичните отношения, а според докторанта стратегиите за справяне с конфликти в интимните отношения вероятно се повлияват от стиловете на привързаност, емоционалната експресивност и ранните маладаптивни схеми, което разкрива значимостта на изследваната проблематика.

Първа глава от дисертационния труд се отнася до стиловете на привързаност, техни класификации, как са представени в романтичните връзки и как са свързани с изневярата.

Втора глава от дисертационния труд се отнася до теорията за ранните маладаптивни схеми на Джефри Янг, която се прилага в схема терапията и когнитивно-поведенческата терапия. Разглеждат се основни потребности и стилове на справяне при дезадаптивните схеми. Опитът на докторанта от преминалото обучение по когнитивно-поведенческа терапия допринася за фокусирането му върху тази проблематика и нейното детайлно изясняване.

Трета глава от дисертационния труд се отнася до стилове за разрешаване на конфликти при семейната двойка, техни класификации, включително прилагане на насилие, емоционална зависимост от партньора, сексизъм, прощаване и др. Представени са резултати от предишни изследвания относно честотата им на разпространение и характеристики, с които са свързани.

Четвърта глава от дисертационния труд се отнася до емоциите и емоционалната експресивност. Набляга се на разнообразни дефиниции на емоциите от различни автори и според различни теоретични концепции.

Пета глава касае удовлетвореността от взаимоотношенията между романтичните и интимните партньори, нейни измерения и фактори, от които зависи. Проличава добрата теоретична подготовка на докторанта да изясни същността на явления, взаимовръзките между тях и запознатостта му с предишни изследвания, свързани с разглежданата проблематика.

Следващият раздел от дисертационния труд се отнася до изследователския дизайн. Представен е теоретичен схематичен изследователски модел на фигура 1, според който четири стила на привързаност директно повлияват четири стила на разрешаване на конфликти, но също така взаимовръзката между тях е модерирана от

пет ранни маладаптивни схеми и три аспекта на емоционалната експресивност, а от своя страна стиловете на разрешаване на конфликти директно повлияват три вида удовлетвореност от взаимоотношенията. Формулирани са шест хипотези и да се говори за корелационна връзка между променливи в първите три хипотези не противоречи на теоретичния схематичен изследователски модел на фигура 1, но в хипотези 4, 5 и 6 се говори за медиаторни променливи, докато в теоретичния схематичен изследователски модел на фигура 1 са включени модериращи променливи (ранните маладаптивни схеми и емоционалната експресивност), а не присъстват медиаторни променливи в теоретичния схематичен изследователски модел на фигура 1, което означава несъответствие между хипотези 4, 5 и 6 от една страна и теоретичния схематичен изследователски модел на фигура 1 от друга страна. Хипотези 4, 5 и 6 съответстват на медиаторните модели илюстрирани в раздела с резултати от изследването.

Докторантът адаптира на български език няколко въпросника за целите на дисертационния труд (кратка форма на въпросника за стил на привързаност на Chui & Leung, 2016; кратка версия на въпросника на Young за ранните маладаптивни схеми с автори Young & Brown, 2005; въпросник за стилове на разрешаване на конфликти на Kurdek, 1994; въпросник за удовлетворение от връзката на Hendrick, 1988, използван за изследване на удовлетвореността от романтичните отношения), което е негов научен принос. Докторантът използва българската адаптация на въпросника за експресивност на Gross & John, 1995, разработен в Бъркли. В дисертацията докторантът заявява, че използва въпросник за удовлетвореност от романтичните отношения на Hendrick, 1988, а в автореферата на български език го представя като въпросник за удовлетвореност от романтичните отношения с автори Hendrick & Hendrick, 1988. Всъщност този въпросник за оценяване на взаимоотношенията е публикуван първоначално в следния източник, който не е цитиран в дисертационния труд:

Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50(1), 93–98. <https://doi.org/10.2307/352430>

Налице са някои разминавания между литературните източници, цитирани в текста и тези в списъка с литература. Например, в текста на стр. 89 е цитирана като източник Световната Здравна Организация (World Health Organization, 1947), който източник липсва в списъка с литература. В дисертацията на стр. 116, 124, 130, 143 е цитиран източник Milusheva, 2020, който липсва в списъка с литература, а в списъка с литература е включен вместо това източникът:

Милушева, Ж. (2018). Адаптация на Въпросник за когнитивна емоционална регулация (CERQ) в българския социокултурен контекст. В: Герчева, Г. (ред.) Приложна психология и социална практика, 17-та международна научна конференция., Университетско издателство на Варненския свободен университет, 2018, 521 – 535. ISSN 1314–0507

При цитирането на някои източници са допускани неточности, например пропуснати автори. Така източникът

Hendrick, S. S., Hendrick, C., & Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 980–988. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.980>

е цитиран в дисертацията като

Hendrick, S., (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of personality and social psychology*, 54(6), 980.

А ИЗТОЧНИКЪТ

Hendrick, C., Hendrick, S. S., & Dicke, A. (1998). The Love Attitudes Scale: Short Form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 147–159. <https://doi.org/10.1177/0265407598152001>

е цитиран в дисертацията като

Hendrick, C., Hendrick, S. S., (1998). The love attitudes scale: Short form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 147-159.

Добро впечатление за научните познания на докторанта прави цитирането на 426 литературни източника, както е посочено в автореферата на български език (те не са номерирани в дисертацията).

Участниците в изследването са 308, които отговарят по отношение на своя настояща или минала романтична връзка. Описани са психометричните характеристики на приложените въпросници. Резултатите са обработени статистически, но липсва раздел, в който да се изброяват приложените методи за анализ на данни – Т-критерий, дисперсионен анализ, регресионен анализ, медиаторен анализ, факторен анализ. Препоръчвам да се следва стила на Американската Психологическа Асоциация, при който резултати от обработка със статистически софтуер като sig = .000 да се докладват като $p < .001$ (виж например Таблица 13).

В дисертацията липсват формулирани научни приноси на докторанта, но приноси са формулирани в автореферата на български език и в автореферата на английски език, които приемам.

Докторантът има достатъчно публикации, които му носят необходимия брой точки в съответствие с минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“.

Въпреки някои пропуски, посочени в становището, докторантът демонстрира задълбочени познания по тематиката на дисертационния труд, оригиналност на изследователския замисъл, умения за статистическа обработка и интерпретиране на резултати от научно изследване, умения за адаптиране за български условия на психологически инструментариум, което ми дава основание да подкрепя придобиването от Владимир Владимиров Маринов на образователната и научна степен «доктор».

Дата: 21.07.2023 г.

Подпис.....
проф. Ст. Стоянова